

Recenzja rozprawy doktorskiej j przygotowana w związku z postępowaniem w sprawie nadania mgr Lilianie Samulak stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieła sztuki.

Recenzent: Dr hab. Małgorzata Dobrzyniecka -Kojder, prof. uczelni

Dr hab. Małgorzata Dobrzyniecka -Kojder, prof. uczelni
Akademia Sztuk Pięknych im. Wł. Strzemińskiego w Łodzi

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Liliany Samulak

Postępowanie wszczęte przez Senat Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego
w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki

Tytuł rozprawy:

„AKT EMOCJONALNY JAKO SPOSÓB ZOBRAZOWANIA OBLICZA KOBIETY”

Promotor: Prof. dr hab. Ernest Zawada

Informacje o wykształceniu i pracy zawodowej doktorantki

2024: Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi - studia podyplomowe (kierunek: Rysunek i Malarstwo).

2023: Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej -Wydział Pedagogiki,
dyplom magistra z wyróżnieniem (specjalizacja: Edukacja Elementarna i Terapia
Pedagogiczna).

Lata wcześniejsze: Kolegium Nauczycielskie w Bielsku-Białej -Wydział Pedagogiki.

Szkoła średnia: Liceum Plastyczne im. Juliana Fałata w Bielsku-Białej.

Doktorantka aktywnie uczestniczy w życiu naukowym i edukacyjnym - była prelegentką podczas II Konferencji Edukacyjnej „Autyzm. Życie/Bycie w spektrum”, organizowanej przez Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach. Łączy działalność artystyczną z praktyką pedagogiczną - pracuje jako wychowawca w placówce oświatowej w Bielsku-Białej oraz jako wykładowca arteterapii na Uniwersytecie Bielsko-Bialskim.

Udział w wystawach zbiorowych: 04. 2025 Monat Gallery, Madryt; 08. 2024 International

Recenzja rozprawy doktorskiej j przygotowana w związku z postępowaniem w sprawie nadania mgr Lilianie Samulak stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieła sztuki.

Recenzent: Dr hab. Małgorzata Dobrzyniecka -Kojder, prof. uczelni

Art Exhibition AqvArt, Wenecja; 06. 2024 Galeria „Biała Ściana”, Akademia Sztuk Pięknych, Łódź
05. 2024 Monat Gallery, Madryt; 04. 2024 Międzynarodowe Targi Sztuki „International Art Fair”,
Barcelona; 01. 2024 Sala wystaw „Forest”, Warszawa; 06. 2022 Galeria „Next”, Bydgoszcz

Wystawy indywidualne: 07. 2025 Galeria Sztuki „Tyle Światów”, Oświęcim; 05. 2025 Muzeum
Beskidzkie im. Andrzeja Podzorskiego, Wisła; 02. 2025 Galeria Sztuki „na Styku”, Chrzanów;
01. 2025 Salon Artystyczny, Chodzież; 11. 2024 Galeria „Biała Ściana”, Akademia Sztuk Pięknych
w Łodzi; 09. 2024 Galeria Sztuki „Zamek”, Szczecinek; 01.2024 Galeria "Pod okiem", Warszawa;
01. 2024 Galeria „Obecna” Muzeum Miasta Jaworzna, Jaworzno; 10. 2023 Sala Wystaw Biblioteki
Samorządowej, Żywiec; 04. 2023 Sala Wystaw TMZZ, Żywiec; 03. 2023 Galeria „Na piętrze” Dom
Kultury im. Wiktorii Kubisz, Bielsko-Biała; 05. 2022 Galeria Akademicka ATH, Bielsko-Biała

Wstęp

Doktorantka przedstawiła do oceny rozprawę doktorską składającą się z części teoretycznej oraz
kluczowej części - dzieła plastycznego. Część teoretyczna obejmuje siedem rozdziałów, w których
strategicznym elementem jest „Autokomentarz do twórczości własnej”, zawarty
w rozdziale VII. Na część artystyczną składa się bogaty cykl 41 wielkoformatowych prac
zrealizowanych w różnorodnych technikach: akrylu na brystolu o formacie 100 x 140 cm,
dzieł w technice mieszanej (akryl, kreda, węgiel) na tekturze w formatach od 100 x 140 cm, przez
200 x 140 cm i 200 x 70 cm, aż po 210 x 200 cm, a także obrazów akrylowych na płótnie
o formacie 170 x 150 cm.

Ocena części artystycznej (dzieła plastycznego)

Przedłożony do oceny obszerny cykl wielkoformatowych prac rysunkowych i malarskich
charakteryzuje się wysokim poziomem artystycznym. Ekspresyjne obrazy akrylowe, ukazujące
daleko posunięte odrealnienie postaci kobiecej oraz fragmenty aktu z silnie wyeksponowaną
kobiecością, stanowią dojrzałe i widowiskowe osiągnięcie artystyczne. Przedstawiony cykl
doskonale wpisuje się w wymagania stawiane rozprawom doktorskim w dyscyplinie
sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, otwierając istotną dyskusję na płaszczyźnie formalnej
i ontologicznej:

Dychotomia między figuracją a abstrakcją: Prace doktorantki stawiają fundamentalne pytania o granice czytelności znaku plastycznego. Autorka bada, jak głęboko można zdekonstruować anatomię, aby obraz wciąż pulsował kobiecością oraz energią ciała, a także gdzie kończy się przedstawienie, a zaczyna autonomiczny gest abstrakcyjny.

Kobiecość z perspektywy *female gaze* (spojrzenie kobiece): Fakt, że autorką prac jest kobieta przetwarzająca motyw aktu, w sposób zasadniczy wyznacza wektor interpretacyjny. Nie mamy tu do czynienia z pasywnym, uprzedmiotowionym obiektem męskiego spojrzenia (*male gaze*). Silnie wyeksponowana kobiecość, potraktowana drapieżnym gestem, staje się manifestacją podmiotowości, siły witalnej oraz wewnętrznego, pierwotnego doświadczenia własnego ciała.

Czasowość i materialność zapisu: Wielki format prac wymusza fizyczne zaangażowanie całego ciała artystki w proces twórczy. Autorka tłumaczy, że wysokość obrazów jest zbliżona do jej wzrostu, a szerokość powtarza rozstaw ramion. Ślad narzędzia oraz dominujący ślad gestu stają się indeksem, bezpośrednim zapisem obecności i ruchu ręki autorki. Ścisłe uporządkowanie procesu udowadnia, że ta malarska transgresja nie jest dziełem przypadku, lecz świadomie realizowaną strategią w dążeniu do wypracowania indywidualnego języka autoekspresji. W efekcie cykl ten jawi się jako fakturowa synteza egzystencjalnego lęku i witalnej afirmacji ciała.

Wszystkie te cechy dzieła plastycznego wpływają na moją wysoką ocenę.

Ocena części teoretycznej

Wskazane przez autorkę tropy historyczne i teoretyczne są w pełni uzasadnione. Doktorantka trafnie definiuje historyczny problem *male gaze*, w opozycji do którego sytuuje własną strategię artystyczną jako manifestację *female gaze*- kobiecego spojrzenia poszukującego prawdy egzystencjalnej zamiast czystego poklasku estetycznego. Na uznanie zasługuje fakt, że autorka osadza swoje poszukiwania w szerokim kontekście społeczno-kulturowym, analizując historię emancypacji, pedagogiki oraz sylwetki kobiet działających na polu sztuki, przełamujących systemowe bariery.

Jako swoje inspiracje wskazuje szeroki wachlarz artystek i artystów tworzących w różnych historycznie czasach. Przywołanie inspiracji ekspresjonistów, a także pracami Egon Schielego jest w pełni trafne - w pracach doktorantki widoczna jest podobna bezkompromisowość, rezygnacja

Recenzja rozprawy doktorskiej przygotowana w związku z postępowaniem w sprawie nadania
mgr Lilianie Samulak stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne
i konserwacja dzieła sztuki.

Recenzent: Dr hab. Małgorzata Dobrzyńska-Kojder, prof. uczelni

z dekoracyjności oraz dążenie do surowego erotyzmu, który konfrontuje widza z intensywnością istnienia.

Treść ma wysoką wartość merytoryczną i koncepcyjną, jednak tekst teoretyczny wymagał krytycznej uwagi ze względu na liczne błędy ortograficzne, literówki oraz zdarzający się zapis fonetyczny nazwisk obcojęzycznych np. „Oskar Kokoszka” na stronie 66. Wskazuję tylko usterki utrudniające identyfikację artystów i dzieł oraz rażące błędy merytoryczne:

- **str. 34:** zapis *O. Declory* zamiast prawidłowego *Ovide Decroly*.
- **str. 34:** zapis *F. Frobl* oraz *F. Frobela* zamiast *Friedrich Fröbel*.
- **str. 49:** zapis w tekście i podpisie *Jan Van Eyk / Van Eyk J.* zamiast *Jan van Eyck*.
- **str. 51:** zapis w podpisie *Grien H.B.* zamiast *Hans Baldung Grien*.
- **str. 60:** zapis *Aleksander Cabanel* oraz *Canabela* zamiast mianownika *Alexandre Cabanel* i dopełniacza *Cabanela*.
- **str. 60:** zapis *Adolph William Bogereau* zamiast *William-Adolphe Bouguereau*.
str. 60: błędny tytuł obrazu Courbета *Początek świata* zamiast *Pochodzenie świata* (*L'Origine du monde*).
- **str. 73:** zapis w nagłówku i tekście *Susan Valdon* zamiast *Suzanne Valadon*.
- **str. 73:** zapis *Vojtěch Hyanis* zamiast *Vojtěch Hynais*.

Ponadto w rozdziałach IV oraz V zawarte jest kilka błędów merytorycznych:

- **str. 40:** użyto błędnego zapisu „Ehnaton IV”, podczas gdy prawidłowa forma to „Ehnaton” (lub „Echnaton” - bez cyfry rzymskiej). Dodatkowo wskazano, że władca ten panował w XXVIII dynastii, podczas gdy w rzeczywistości był faraonem z XVIII dynastii.
- **str. 43:** podano błędny tytuł reliefu „Wenus wiążąca sandał” zamiast „Nike wiążąca sandał” (lub „Nike poprawiająca sandał”), co stało w sprzeczności z poprawnym podpisem pod samą reprodukcją (Wenus to bogini rzymska, a nie grecka).
- **str. 78:** w opisie instalacji Katarzyny Kozyry użyto błędnego tytułu baśni braci Grimm „Trzej muzykanci z Bremy” zamiast prawidłowego „Muzykanci z Bremy”.

Pomimo tych redakcyjnych potknięć, ogólna ocena wartości części teoretycznej i opisowej pozostaje wysoka, gdyż stanowi ona solidną podbudowę pod realizacje artystyczne.

Ocena spójności obydwu części

Najbardziej wartościowym aspektem rozprawy jest ścisła spójność pomiędzy deklarowanym w tekście procesem psychoanalizy i autopsychoterapii, a przyjętą metodologią warsztatową. Doktorantka bezpośrednio ujawnia ewolucję świadomości w strukturze technologicznej swoich płócien. Proces twórczy opiera się na paradoksie ujarzmiania ekspresji poprzez ścisły rygor, przejawiający się w następujących etapach:

Faza wstępna (Powidok i introspekcja): Praca na bazie zapamiętanych obserwacji przenosi punkt ciężkości z mechanicznego naśladownictwa (*mimesis*) na internalizację. Pierwsze, ekspresyjne szkice węglem i bielą działają jak emocjonalny rentgen. Anatomia jest tu zaledwie czytelnym powidokiem, co bezpośrednio koresponduje z napiętą kreską Egona Schielego, obnażającą emocje, a nie tylko opisującą kształt. Te wrażeniowe szkice nie są jedynie wprawkami, a surowe, archetypowe środki stanowią fundament pod późniejszą tkankę malarską.

Struktura palimpsestu (Sieć linii): Nawarstwianie się linii tworzy gęstą sieć, przekształcającą płótno w swoisty palimpsest. Każda warstwa redefiniuje to, co znajduje się pod spodem, odzwierciedlając skomplikowaną strukturę ludzkiej psychiki i pamięci. Postać kobieca wylania się z tej sieci z trudem, co doskonale obrazuje proces docierania do własnego „ja”.

Faza kulminacyjna (Czysty gest i malarska mięsistość): Ewolucja od linearnego szkicu do gęstej faktury to malarski ekwiwalent wyzwania się z narzuconych form. Dominacja czystego gestu oraz śladu narzędzia (szpachli, grubego pędzla, dłoni) nad rysunkiem wprowadza dzieła w rejon drapieżnej, ekspresjonistycznej deformacji, bliskiej sztuce Willema de Kooninga i jego obrazom z cyklu *Women*. Ciało staje się organiczną masą i polem energetycznym uwalnianym potężnym gestem malarskim.

Podsumowanie

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska wraz z komplementarnym cyklem prac stanowi niezwykle odważną, bezkompromisową i dojrzałą wypowiedź artystyczną. Autorka podejmuje klasyczny, patriarchalnie obciążony w historii sztuki motyw aktu kobiecego, dokonując jego radykalnej redefinicji poprzez przeniesienie ciężaru z zewnętrznej atrakcyjności na wewnętrzny, afektywny

Recenzja rozprawy doktorskiej j przygotowana w związku z postępowaniem w sprawie nadania mgr Lilianie Samulak stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieła sztuki.

Recenzent: Dr hab. Małgorzata Dobrzyniecka -Kojder, prof. uczelni

i psychologiczny wymiar. Deklarowany przez autorkę „bunt” - przejawiający się w kreowaniu postaci celowo zdeformowanych, pozbawionych idealnych proporcji, a wręcz „brzydkich” w klasycznym rozumieniu - nie jest pustą prowokacją, lecz głęboko uzasadnioną transgresją malarską. Poprzez odrzucenie dyktatu piękna doktorantka odzyskuje dla aktu jego pierwotną siłę witalną, czyniąc ciało polem bitwy o podmiotowość oraz symbolem sprzeciwu wobec kulturowego i społecznego formatowania kobiet.

Konkluzja

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska udowadnia, że doktorantka jest artystką o w pełni ukształtowanej, wyrazistej tożsamości twórczej oraz wysokiej świadomości teoretycznej. Badając granice między figuracją a ekspresyjną abstrakcją, autorka wnosi intensywny i ważny głos do współczesnej dyskusji nad reprezentacją ciała w sztuce. Prace bronią się zarówno na poziomie czysto formalnym, jak i intelektualnym, stając się intymnym, a zarazem uniwersalnym traktatem o emancypacji i złożoności kobiecej emocjonalności.

Przedstawiona do oceny rozprawa **spełnia wymogi** Art. 186 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* z późniejszymi zmianami.

W związku z powyższym zwracam się z wnioskiem do Senatu Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego o nadanie Pani mgr Lilianie Samulak stopnia doktora w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Dr hab. Małgorzata Dobrzyniecka - Kojder, prof. uczelni